

Päätös

Nro 105/2015/2
Dnro LSSAVI/2255/2015

Annettu julkipanon jälkeen
14.9.2015

ASIA Maalämpökaivon rakentaminen Länkipohjan pohjavesialueelle, Jämsä

HAKIJA Hirvonen Sirkka-Liisa

HAKEMUKSEN VIREILLETULO

Sirkka-Liisa Hirvonen on Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa 29.4.2015 vireille panemassaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa pyytänyt lupaa maalämpökaivon rakentamiseen tilalle Koi-vunen RN:o 2:197 Länkipohjan pohjavesialueelle Jämsän kunnassa.

LUVAN HAKEMISEN PERUSTE JA LUPAVIRANOMAISEN TOIMIVALTA

Vesilain 3 luvun 2 § ja 1 luvun 7 §:n 1 momentti

HANKETTA KOSKEVAT LUVAT, PÄÄTÖKSET JA ALUEEN KAAVOITUSTILANNE

Luvat ja päätökset

Asiasta ei ole aiempia päätöksiä.

Kaavoitustilanne

Hankealue lähiympäristöineen on rakennuskaavassa merkitty erillis- ja asuinpienalojen korttelialueeksi (AO-1, AP-1).

HANKKEEN SIJAINNINPAIKKA JA SEN YMPÄRISTÖ

Hakemuksen mukainen kiinteistö sijaitsee Jämsässä entisen Längelmäen kunnan alueella, Länkipohjan pohjavesialueella. Längelmäen kunta lakkautettiin ja sen alue jaettiin Jämsän ja Oriveden kesken vuonna 2007.

Suunniteltu maalämpökaivo tulisi vedenhankinnan kannalta tärkeälle Länkipohjan I luokan pohjavesialueelle (0444301). Pohjavesialueen

kokonaispinta-ala on 0,68 km² ja pohjavettä arvioidaan muodostuvan alueella 150 m³/d. Pohjavesialue sijoittuu Längelmävedeltä Länkipohjan koillispuolelle ulottuvan lounas-kaakko –suuntaisen suuren kallioperän ruhjevyöhykkeen lähetyville. Pohjavesialueella olevan Länkipohjan vedenottamon eteläpuolella on toinen pienempi itä-länsisuuntainen ruhjevyöhyke, johon on muodostunut Länkipohjan lahti. Ruhje jatkuu edelleen lahdesta itään. Ruhjevyöhyke sijoittuu graniitin ja liuskeiden kivilajikontaktiin. Ruhjevyöhykkeiden välinen korkea kallioalue on paikoin huomattavasti pienempien ruhjeiden rikkomaa, mutta kokonaisuudessaan verrattain ehjää. Pohjaveden päävirtaussuuntaa pohjavesialueella ei ole ilmoitettu ympäristöhallinnon Hertta-tietojärjestelmässä.

Hakemuksen mukainen maalämpökaivo sijoittuu Länkipohjan pohjavesialueen eteläosaan. Länkipohjan vedenottamon kaksi porakaivoa sijaitsevat noin 200 m suunnitellusta maalämpökaivosta länteen ja yksi vuonna 2000 valmistunut porakaivo noin 700 m pohjoiseen hakijan kiinteistöltä. Lisäksi hakijan kiinteistöltä noin 250 m koilliseen sijaitsee Jyky Oy:n porakaivo ja noin 100-150 m itään kaksi talousvesiporakaivoa. Hakemuksen mukaan alueella ei ole rengaskaivoja eikä maalämpökaivoja.

Kyseessä on kansallisesti riskinalainen pohjavesialue, jonka euroopanyhteisöllinen riskinalaisuus ja tila on vielä selvitettävä.

Länkipohjan alueella on kunnan vesijohto- ja viemäriverkosto. Alueella ei ole kaukolämpöverkostoa.

LUPAHAKEMUKSEN SISÄLTÖ

Hakijan omistamalla kiinteistöllä Koivunen 182-463-2-197 on ollut käytössä nykyinen suora sähkölämmitys sekä lisäksi kiinteä polttoaine 1980-luvun alusta lähtien. Tarkoituksena on saada nykyisen lämmitysmuodon tilalle helpompi ja huolettomampi lämmitysmuoto. Hakija on selvittänyt eri lämmitysmuotoja ja tullut tulokseen, että ainoastaan maalämpö on varteenotettava vaihtoehto.

Hakemussuunnitelman mukaan kiinteistölle rakennetaan yksi 170 metriä syvä lämpökaivo. Kaivon etäisyys tontin rajasta on yli 7,5 metriä. Kaivossa on keräysputkistoa (PEM 40x3,7 mm) yhteensä 340 metriä. Lämmönsiirtonesteinä käytetään Naturet-17 GeoSafe maalämpönestettä, jota on kaivossa yhteensä noin 340 litraa kiertonopeuden ollessa max 4,5 m³ /h. Käyttövalmiin maalämpönesteen etanolipitoisuus on noin 28 %. Maalämpöneste sisältää korroosioinhibiittiseoksen, jonka osuus on alle 0,5 % nesteen massasta.

Pintavesien pääsy porausreikään estetään maanpinnasta 10 metrin syvyyteen kallioon kiristettävällä teräsputkella. Jos maakerrosta on enemmän kuin 10 metriä, pintaeristys tehdään niin syvälle, että maakerroksissa ja kallion pintakerroksissa oleva vesi ei pääse porareikään. Porauksen jälkeen keräysputkisto täytetään ja koeponnistetaan ennen asennusta maanpäällä.

Porausvesi/liete ajetaan umpinaiselle vaihtolavalle ja lietteen painuttua pohjalle vesi pumpataan lavalta maastoon tai viemäriin.

Hakijan arvion mukaan maalämpökaivojen poraus ei aiheuta riskejä pohjavedelle ja myös käytön aikaiset riskit ovat vähäiset. Mahdolliseen käytönaikaiseen putkivuotoon varaudutaan asentamalla lämpöputken päälle ns. vuotosukka.

HAKEMUKSESTA TIEDOTTAMINEN

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 7, 10 ja 11 §:ssä säädetyllä tavalla kuuluttamalla asiasta aluehallintovirastossa ja Jämsän kaupungissa varannut tilaisuuden muistutusten tekemiseen ja mielipiteiden esittämiseen hakemuksen johdosta viimeistään 24.7.2015. Kuulutus on erikseen lähetetty asiakirjoista ilmeneville asianosaisille.

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 6 §:n mukaisesti pyytänyt hakemuksen johdosta lausunnon Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta sekä Jämsän kaupungilta ja Jämsän kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselta.

LAUSUNNOT

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue on lausunnossaan todennut, että Keski-Suomen maakuntaan laaditun vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman mukaan pohjavesimuodostumia tulee mm. suojella, parantaa, ja ennallistaa sekä ehkäistä pilaavien aineiden pitoisuuksien pysyvää ja merkittävää kasvamista. Tavoitteena on lisäksi, että pohjavesimuodostumien tila ei nykyisestään heikkene ja on vähintään hyvä vuoteen 2015 mennessä. ELY-keskus katsoo, että sallimalla pohjavesialueilla laajasti ja harkitsemattomasti maalämpöjärjestelmien käyttöön ottoa lisätään pohjaveden likaantumisriskejä ja näin vaikeutetaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 4 luvun 21 §:n vesienhoitosuunnitelman ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Maalämpöjärjestelmän rakentaminen voi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan aiheuttaa vesilain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja vaikutuksia. Hankkeella on oltava aluehallintoviraston lupa, jos maalämpöjärjestelmä voi muuttaa pohjaveden laatua tai määrää ja tämä muutos olennaisesti vähentää tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedenotolle tai vedenkäytölle talousvetenä. Jos toimenpiteistä ennalta arvioituna voi aiheutua ympäristönsuojelulain 17 §:n (pohjaveden pilaamiskielto) vastaisia seurauksia, ei siihen voida myöntää lupaa.

Pohjaveden suojelun kannalta ei ole toivottavaa, että pohjavesialueelle vähitellen muodostuu laajoja alueita, joiden lämmitys perustuu maalämpöön. Lisäksi pohjavesialueiden maa- ja kallioperän rakenne sekä pohjavesiolosuhteet ovat niin monimutkaisia ja pienipiirteisiä, että on ennal-

ta arvioituna mahdotonta täysin varmasti arvioida, mitä vaikutuksia maalämpöjärjestelmien rakentaminen aiheuttaa alueen pohjavedelle. Tämän vuoksi pohjavedelle, vedenottamolle tai naapureiden kaivoille aiheutuvan vahingon mahdollisuutta ei voi koskaan sulkea täysin pois.

Vaikka maalämpöjärjestelmissä käytettävät lämmönsiirtonesteet eivät ole ympäristölle taikka terveydelle vaarallisia (yleisimmin käytetyt aineet ovat etanolipohjaisia), ovat ne samalla lailla pohjavedelle haitallisia aineita kuin esimerkiksi polttoöljy tai liuottimet, eikä niitä saa missään tilanteessa joutua pohjaveteen.

Keski-Suomen ELY-keskus katsoo, että maalämpökaivoja ei tule sijoittaa I luokan pohjavesialueelle, koska siitä saattaa aiheutua VL 3:2 §:n (pohjaveden muuttamiskielto) ja/tai YSL 17 §:n (pohjaveden pilaamiskielto) vastaisia seurauksia. Myös YSL 16 §:n mukainen maaperän pilaantuminen on mahdollista. Tässä tapauksessa rakennettu maalämpökenttä tulisi sijoittumaan Länkipohjan (0444301) I luokan pohjavesialueelle. Kiinteistö sijoittuu Länkipohjan pohjavesialueen eteläosaan, josta pohjaveden virtaus on todennäköisesti myös kohti Länkipohjan vedenotantoa. Lisäksi kiinteistön läheisyydessä on Jyky Oy:n porakaivo.

Jämsän kaupunki on sähköpostissaan 23.6.2015 viitannut Keski-Suomen ELY-keskuksen Jämsän kaupungille 10.4.2015 antamaan lausuntoon koskien Hirvosen energiakaivon rakentamista Länkipohjan pohjavesialueelle ja ilmoittanut samalla, ettei sillä ole tarvetta antaa erillistä lausuntoa hakemuksesta. Lausunnossa 10.4.2015 ELY-keskus kehottaa hakemaan lämpökaivolle lupaa aluehallintovirastosta.

MUISTUTUKSET JA MIELIPITEET

AA:t (182-463-2-205) ilmoittavat olevansa huolissaan hankkeen mahdollisista vaikutuksista porakaivolle. Muistuttajat saavat porakaivostaan talousvetensä, joka on tutkitusti hyvälaatuista juomavettä. Muistuttajat toivovat pohjaveden laadun pysyvän jatkossakin hyvänä sekä omassa että naapurinsa talousvesiporakaivossa.

HAKIJAN SELITYS

Aluehallintovirasto on varannut sähköpostissa lähettämällään selityspyynnöllä 10.8.2015 hakijalle tilaisuuden selityksen antamiseen asiassa annetun lausunnon ja mielipiteen johdosta. Selityksenä lausuntoon hakija toteaa seuraavaa:

Kuten ELY-keskus on lausunnossaan todennut, kohdekiinteistö ja lähimmät vedenottamot sijoittuvat kahden kallioperän heikkousvyöhykkeen välissä olevalle alueelle, jossa kallioperä on verrattain ehjää. Kallioperän heikkousvyöhykkeiden välisellä alueella on kalliokohoumia, joiden välissä maaperä on moreenia. Lähempänä kohdekiinteistön eteläpuolella kulkevaa itä-länsi –suuntaista ruhjetta maaperä muuttuu hienorakeisemmaksi, Kohdekiinteistön läheisyydessä ei ole hyvin vettä johtavia sora- tai hiekkakerroksia. Pohjaveden päävirtaussuunta on kohdekiinteistöltä etelään kohti itä-länsi –suuntaista ruhjetta.

Kohdekiinteistöä lähempänä olevat vedenottamoiden kaivot ovat kallio-porakaivoja. Kalliossa ainoana pohjaveden kulkeutumisreitteinä ovat kallion raot ja heikkousvyöhykkeet, joista suurimmat ovat maastossa havaittavissa pitkänomaisina painanteina tai vesistöinä. Kohdekiinteistön lähialueen maaston muotoja tarkasteltaessa mikään ei viittaa siihen, että kohdekiinteistön ja lähimpien vedenottamoiden välissä olisi sellaisia kallion rakenteita, jota kautta pohjavettä virtaisi kallion pinnan alapuolella kohdekiinteistöltä kumpaankaan lähimpään pohjavedenottamon kaivoon. Välittömästi kohdekiinteistön eteläpuolella on maaperässä painanne, josta alkaa etelään virtaava puro/oja ja joka on todennäköinen kohdekiinteistön läpi virtaavan pohjaveden purkautumispaikka.

ELY-keskuksen näkemys, jonka mukaan maalämpökaivoja ei tule sijoittaa I-luokan pohjavesialueelle, on ristiriidassa Ympäristöministeriön Energiakaivo-oppaan kanssa (Ympäristöministeriö 2013). Oppaassa todetaan mm. seuraavaa: ” Energia-kaivon rakentamisessa pohjavesialueelle noudatetaan pitkälti samoja periaatteita kuin muillakin alueilla. Huolellisesti suunniteltuna, rakennettuna ja käytettynä yksittäisen energiakaivon aiheuttama riski pohjaveden pilaantumiselle on yleensä vähäinen (s.27).”

Hakemuksen mukaisessa kohteessa lämmönsiirtoaineena käytetään Naturet Geosafe -tuotetta. Aine on denaturoidun etanolin ja veden seos, joka ei sisällä korroosioinhibiittia. Etanoli on helposti haihtuva, täysin veteen liukeneva ja biologisesti hapellisissa olosuhteissa hiilidioksidiksi ja vedeksi hajoava kemikaali. Etanolin pohjavesiin kohdistuvat vaikutukset ovat kohtalaisen lyhytkestoisia, jos yhdiste pääsee hapellisissa olosuhteissa hajoamaan. Hajoaminen kuluttaa happea ja merkittävin pohjavesiin kohdistuva vaikutus oin pohjaveden happipitoisuuden väliaikainen aleneminen. Denaturointiaineet ovat ympäristölle vaarattomia sekä biologisesti hapellisissa ja hapettomissa olosuhteissa helposti hajoavia orgaanisia yhdisteitä. Merkittävin vaikutus maaperässä ja pohjavedessä on pohjaveden happipitoisuuden aleneminen väliaikaisesti. Mikäli maalämpönestettä vahinkotilanteessa joutuu pohjaveteen, sen komponentit lähtevät heti hajoamaan biologisesti ja laimenemaan veden virtauksen mukana. Vahinkotilanteessakin maalämpönesteen vaikutukset pohjaveden laatuun ovat vähäisiä ja jäävät väliaikaisiksi. Pohjaveden muuttuminen vahinkotilanteessa terveydelle vaaralliseksi tai haitalliseksi on aineiden ominaisuuksien perusteella epätodennäköistä.

Hakemuksessa esitetyillä toimilla hankkeen pohjaveteen tai maaperään kohdistuvat riskit minimoidaan. Lisäksi aluehallintovirastolla on mahdollisuus antaa tarpeelliseksi katsomansa lupamääräykset hankkeen riskitömyyden varmistamiseksi.

Selityksenä annettuun muistutukseen hakija viittaa yllä olevaan.

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTON RATKAISU

Luparatkaisu

Aluehallintovirasto hylkää hakemuksen.

Perustelut

Vesilain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vesitaloushankkeelle on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa pohjaveden laatua tai määrää ja tämä muutos saman momentin kohdan 5) mukaan olennaisesti vähentää tärkeän tai muuhun vedenkäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavoin aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousvetenä.

Vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos 1) hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua tai 2) hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituihin menetyksiin.

Lupaa haetaan yhden 170 metriä syvän maalämpökaivon rakentamiselle Länkipohjan vedenhankinnan kannalta tärkeälle pohjavesialueelle (0444301), pohjavesialueen eteläosaan. Länkipohjan vedenottamon kaksi porakaivoa sijaitsevat noin 200 m suunnitellusta maalämpökaivosta länteen ja yksi porakaivo noin 700 m pohjoiseen hakijan kiinteistöltä. Lisäksi hakijan kiinteistöltä noin 250 m koilliseen sijaitsee Jyky Oy:n porakaivo ja noin 100-150 m itään kaksi talousvesiporakaivoa. Hakijan omistamalla kiinteistöllä on ollut käytössä nykyinen suora sähkölämmitys sekä lisäksi kiinteä polttoaine 1980-luvun alusta lähtien. Tarkoituksena on saada nykyisen lämmitysmuodon tilalle helpompi ja huolettomampi lämmitysmuoto. Hakija on selvittänyt eri lämmitysmuotoja ja tullut tulokseen, että ainoastaan maalämpö on varteenotettava vaihtoehto. Länkipohjan alueella ei ole kaukolämpöverkostoa.

Syvän kaivon poraaminen kallioperään voi muuttaa pohjaveden virtausta avaamalla kallioperän raoissa olevalle pohjavedelle uusia kulkureittejä. Tämä voi johtaa veden antoisuuden muutoksiin ja pahimmillaan lähellä hankealuetta sijaitsevien kaivojen veden pinta alenee niin, että kaivoa ei voi enää käyttää talousvesikaivona. Kallioperän rakenne (rakoilu, rakotäytteet, ruhjeisuus) ja pohjaveden virtausolosuhteet pohjavesialueen eteläosassa ovat lähtökohtaisesti epäselvät. On ennalta arvioituna mahdotonta täysin varmasti arvioida, mitä vaikutuksia maalämpöjärjestelmän rakentaminen aiheuttaisi alueen pohjaveden virtausolosuhteille. Tämän vuoksi kaivon poraamisesta pohjavedelle, vedenotolle tai naapureiden kaivoille aiheutuvan vahingon mahdollisuutta ei voi sulkea täysin pois.

Maalämpökaivon poraaminen voi aiheuttaa myös laadultaan huonomman kalliopohjaveden ja pohjavesiesiintymän hyvälaatuisen pohjaveden sekoittumisen ja siten heikentää pohjaveden laatua. Lämmönkeruunestevoitoja voi tapahtua suojatoimenpiteistä huolimatta. Etanolia ei ole

luokiteltu ihmiselle tai ympäristölle vaaralliseksi aineeksi, mutta pohjaveen päästessään se aiheuttaisi pohjaveden pilaantumisvaaran ja vähintäänkin heikentäisi pohjaveden laatua.

Ympäristöministeriön julkaisemassa Energiakaivo - maalämmön hyödyntäminen pientaloissa -oppaassa (Ympäristöopas 2013) sivulla 29 on suositeltu, ettei maalämpöjärjestelmiä rakennettaisi mm. vedenottamoiden lähialueille. Lähialueeksi voidaan katsoa alue, jonka sisällä pohjaveden viipymä ottamolle on vähemmän kuin 60 vrk. Jos viipymä ei ole tiedossa, voidaan ohjeellisenä etäisyytenä pitää 500 metriä ottamosta. Suojaetäisyyden tarkoituksena on mahdollistaa tarvittavien toimenpiteiden suorittaminen mahdollisen lämmönkeruunestevuodon sattuessa ennen kuin siitä aiheutuu haittaa talousveden käytölle.

Sallimalla maalämpökaivon käyttöönotto vaikeutettaisiin Keski-Suomen maakuntaan laaditun vesienhoitosuunnitelman pohjavesimuodostumille asetettujen ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Aluehallintovirasto katsoo, että hakemuksen mukaisen maalämpökaivon poraaminen ja käyttäminen Länkipohjan (0444301, luokka I) vedenhankinnan kannalta tärkeällä pohjavesialueella Länkipohjan vedenottamon kaivojen ja alueella olevien muiden porakaivojen läheisyydessä voi vaikuttaa pohjaveden määrään ja laatuun heikentävästi ja lisätä merkittävästi pohjaveden pilaantumisvaaraa. Hankkeesta saatavat hyödyt eivät ole siitä aiheutuvia menetyksiä huomattavasti suurempia eikä vesilain mukaisia luvan myöntämisen edellytyksiä ole.

Sovelletut säännökset

Vesilain (587/2011) 3 luvun 2 §, 4 § ja 6 §

Lausuntoihin vastaaminen

Aluehallintovirasto ottaa Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausunnon sekä hakemuksesta annetun muistutuksen huomioon luparatkaisusta ilmenevällä tavalla.

KÄSITTELYMAKSU

1410 euroa

Lasku lähetetään erikseen Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Maksu määräytyy valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun aluehallintoviraston maksuja koskevan valtioneuvoston asetuksen (1092/2013) mukaisesti. Asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon mukaan vesilain 3 luvun mukaisen muun pohjavettä koskevan hakemuksen käsittelystä perittävän maksun suuruus on 1410 euroa.

PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN

Päätös

Hakija

Jäljennös päätöksestä

Jämsän kaupunki

Jämsän kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/ ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue (sähköisesti)

Suomen ympäristökeskus (sähköisesti)

Ilmoitus päätöksestä

Listan mukaan

Ilmoittaminen ilmoitustauluilla

Tieto päätöksen antamisesta julkaistaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston ilmoitustaululla ja päätöksestä kuulutetaan Jämsän kaupungin virallisella ilmoitustaululla.

MUUTOKSENHAKU

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

Liite

Valitusosoitus

Jari Tolppanen

Riitta Lähdemäki

Asian on ratkaissut ympäristöneuvos Jari Tolppanen ja esitellyt ympäristöylitarkastaja Riitta Lähdemäki.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaisen päätökseen saa hakea valittamalla muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta . Asian käsittelystä perittävästä maksusta valitaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.												
Valitusaika	Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen antopäivästä sitä määräaikaan lukematta. Valitusaika päättyy 14.10.2015.												
Valitusoikeus	Päätöksestä voivat valittaa ne, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai asuin ympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset.												
Valituksen sisältö	Valituskirjelmässä, joka osoitetaan Vaasan hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava - päätös, johon haetaan muutosta - valittajan nimi ja kotikunta - postiosoite ja puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa (mikäli yhteystiedot muuttuvat, on niistä ilmoitettava Vaasan hallinto-oikeudelle, PL 204, 65101 Vaasa, sähköposti vaasa.hao@oikeus.fi) - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta - mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi - perusteet, joilla muutosta vaaditaan - valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiolla tai sähköpostilla)												
Valituksen liitteet	Valituskirjelmään on liitettävä - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle - mahdollisen asiamiehen valtakirja tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta												
Valituksen toimittaminen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle	Valituskirjelmä liitteineen on toimitettava kaksin kappalein Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.												
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston yhteystiedot	<table> <tr> <td>käyntiosoite:</td><td>Wolffintie 35,65200 Vaasa</td></tr> <tr> <td>postiosoite:</td><td>PL 200, 65101 Vaasa</td></tr> <tr> <td>puhelin:</td><td>029 501 8450</td></tr> <tr> <td>telekopio:</td><td>06-317 4817</td></tr> <tr> <td>sähköposti:</td><td>kirjaamo.lansi@avi.fi</td></tr> <tr> <td>aukioloaika:</td><td>klo 8 - 16.15</td></tr> </table>	käyntiosoite:	Wolffintie 35,65200 Vaasa	postiosoite:	PL 200, 65101 Vaasa	puhelin:	029 501 8450	telekopio:	06-317 4817	sähköposti:	kirjaamo.lansi@avi.fi	aukioloaika:	klo 8 - 16.15
käyntiosoite:	Wolffintie 35,65200 Vaasa												
postiosoite:	PL 200, 65101 Vaasa												
puhelin:	029 501 8450												
telekopio:	06-317 4817												
sähköposti:	kirjaamo.lansi@avi.fi												
aukioloaika:	klo 8 - 16.15												
Oikeudenkäyntimaksu	Valittajalta peritään asian käsittelystä Vaasan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 97 euroa. Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.												